

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pire**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3

Št. 24. V Ljubljani, 31. decembra 1893. Leto X.

Obseg: Zboljšana krmilna vreča za konje — Konci lta. — Kako bodo kmetovalci dobivali sol za živino? — Gorenjskim kmetom pravico ali pa — Ameriko. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Zboljšana krmilna vreča za konje.

Podobi 54. in 55. kažeta novo krmilno vrečo za konje, ki je sestavljena iz dveh delov, iz krmilne posode in iz vreče. Krma, na pr. oves, turščica i. t. d., pada sama od sebe iz vreče v krmilno posodo, kolikor je ravno treba. Ta vreča je ameriška iznajdba. Krmilna posoda je narejena iz primerno zavitega kosa močnega usnja, stranice pa so ji prevlečene z močnim platnom. Vreča je iz platna ter je pritrjena zadej na dno posode in na stranici. Odprtina vreče se zapira z vrticami, ki so ali iz trdega usnja ali iz kovine. Ta vrtica se dado manj ali bolj odpirati, če se namreč zapiralni jermen manj ali bolj zategne. Od tega je potem tudi zavisno počasnejše ali hitrejše vsipanje krme iz vreče v posodo, katero proizvoduje žival, ko pri zobanji stresa vrečo. Cela priprava se na dva jermena obesi konju na glavo, in sicer se dene jermen, ki je pritrjen na posodo, konju za ušesi, drugi, ki je pritrjen na vrečo, pa za vrat.

Podoba 54.

Podoba 55.

Konci leta.

Z današnjo številko završujemo deseti letnik „Kmetovalca“. Desetletje sicer ni dolga doba, a ob izdaji lista, zlasti takega kakeršen je naš, je vender le pomenljiva. Ko je ob pričetku l. 1894. „Kmetovalec“ pričel izhajati na štirih straneh, majhne oblike, in sicer kot ponatis kmetijskih člankov iz „Novic“, prepričani smo bili, da bomo imeli uspeh, a takega kakeršnega smo dosegli dejansko, se nismo nadejali. Dočim se je tiskal prvi letnik v 500 izvodih, tiska se deseti letnik v skoraj 4000 izvodih. Kakor se je razvijal „Kmetovalec“, tako se je tudi razvijala c. kr. kmetijska družba kranjska ter z njo ne le kranjsko kmetijstvo, ampak tudi vseslovensko. Velike zasluge pri tem ima gotovo naš list, ki je deset let neprestano budil in učil naše kmetovalce napredno gospodariti, njim v korist in narodu na čast. Splošno spoznanje, da je treba bolje in umneje gospodariti, prešinilo je naše gospodarje, in danes se povsod opaža veselo gibanje na kmetijskem polju. In dobro je to, kajti ravno sedanji časi zahtevajo od slehernega kmetovalca, da se ne meni le

za svoj poklic, ampak tudi za državljske dolžnosti, katere mu nalaga njegov stan.

Kako lepo se čuje „da je kmet steber državi“, a kako bore malo se stori, da bi se ta steber ohranil močan; nasprotno, še temelj se mu izpodkopava. Sebi in državi v korist skušajmo ta steber ohraniti močen in nepremakljiv. Žalostne izkušnje nas uče, da se nam ni zanašati na druge stanove, da bi nas kaj prida podpirali. Ti s cenimi besedami radi priznavajo važnost kmetijstva, dejansko pa prav malo store zanj. Kar si bomo sami priborili, to bomo imeli, in zato v svoji moči iščimo zupanja v boljšo bodočnost. In koliko imamo še priboriti! Kdor do dobrega pozna naše razmere, ta ve, kakšen trpin je naš kmet, in ve, koliko je še treba storiti, da se mu pribori ona veljava, ki mu gre po vsi pravici. Naravno je, da drugi stanovi vsled svoje više naobrazbe nadkrijujejo kmeta in to izkoriščajo na njegovo veliko škodo. Iz tega pa sledi, da je prvi pogoj kmetijskemu napredku splošna omika, ki se mora širiti tudi med kmetovalci. Z večjo splošno omiko pridobil si bode kmetski stan neobhodno potrebni ugled in večje spoštovanje do njegovega prelepega stanu, ki sta mu potrebna v dosego boljše prihodnosti. Vi kmetovalci se pa ne protivite šolstvu, kajti le skozi šolo pelje dandanes pot do blagostanja in prave svobode. Ako se čutite zatirane in prezirane, je to Vaša krivda, ker ne poznate potov, po katerih se pride do pravice. Hvala Bogu, v Avstriji se najde še vedno pravica, a le premnogokrat podleže nezaveden kmet zviščam svojega nasprotnika, ki vidi v kmetu le osebo, ki je zato na svetu, da pomaga drugim lahko živeti. Izobražen kmetovalec se ne da preslepiti in ve, kje se najde pravica, ki mu je zajamčena po zakonih; tak kmetovalec ima zaupanje v samega sebe, napreduje povsod in je v resnici steber državi. —

V občini in v strokovni omiki vidimo mi najtrdnjši temelj boljši bodočnosti našega kmetijskega stanu, in v tem smislu hočemo, kakor doslej, tudi na dalje delovati in ako podeli Bog naši pošteni nameri, ki izvira iz najtoplejše ljubezni do našega národa, tisti blagoslov, katerega nam je podeljeval dosedaj, potem nam je uspeh zajamčen.

Kako bodo kmetovalci dobivali sol za živino?

Neki ravnokar objavljen zakon določuje, da se bo sol za živino začela oddajati uže začetkom l. 1894. Na leto se bo kmetovalcem oddalo po 500.000 q soli za živino po znižani ceni 5 gold. za 1 q, in treba je ukreniti vse potrebno, da je po ti ceni ne bo dobival nihče drugi kakor kmetovalci in da je ti ne bodo rabili za kaj drugega kakor za živino. Kar se tiče oseb, ki bodo smele dobivati to sol, omeniti je, da uže zakon sam omejuje to pravico na kmetovalce, da je torej noben drug posestnik živine, ki se ne peča s kmetijstvom, ne bo dobil, in, da se prepreči vsaka zloraba, niti tisti ne, ki se poleg kmetijstva pečajo tudi s solno prodajo. Zaradi množine soli, katero bo posamezen kmetovalec mogel dobiti za svojo živino, razdeli se živina v tri skupine. Vsaka majhna žival (majhna živina: koze, ovce, prasiči) dobi le po eno enoto soli, vsaka mlada žival (mlada živina: žrebeta, teleta, osli, ki ne sesajo več, pa niso še stari leto) po dve enoti, vsaka velika žival (konji in goveda, stara čez eno leto) pa po štiri enote. Za enoto se sme vzeti k večjemu 2 kg soli na leto.

Da se bo sol za živino poznala, primešali ji

bodo železovega okisa in pa pelinovega prahu, vsled česar bo dobila drugačno barvo in drugačen okus kakor kuhinjska sol. Sol za živino se bo oddajala v plombiranih vrečah z vijoličastimi obrazki, in sicer po 50 kg v vreči.

Na sol za živino morajo oblasti paziti od takrat, kadar jo začno pripravljati, pa toliko časa, dokler je ne dobi kmetovalec v roke. Poleg solinskih uradov imajo pri tem najvažnejšo nalogo občinski uradi. Ti morajo namreč določiti, po koliko soli za živino naj dobivajo posamezni kmetovalci njihovega kraja, potem morajo sol naročavati, spravljati jo v občino in jo razdeljavati med posamezne kmetovalce. Po posameznih krajih nahajajoča se kmetijska društva (podružnice) pri tem delu občinske urade lahko podpirajo.

Sol za živino se bo tako le oddajala: Vsled zakonskih naredeb o oddaji soli za živino, se je uže ukrenilo, da se vsa sol (500.000 q) razdeli na posamezne dežele, politične okraje in občine v tistem razmerji, v katerem so leta 1890. našli živine. Vsaka občina ima torej uže določeno gotovo množino živinske soli. Sedaj pa je naloga županov, da določijo, koliko te soli more dobiti vsak posamezen kmetovalec za svojo živino (ki jo ima po zimi) po znižani ceni. Pri tem pa je treba razločevati, kakor smo uže prej omenili, veliko, mlado in majhno živino. Množina soli, kolikor je pride na občino, se potem razdeli s številom enot, katero dobimo, če seštejemo vso živino v občini, in na ta način se dobi množina soli, ki pride na enoto. Množino soli, ki pride na vsakega posameznega kmetovalca mora župan dotičnikom naznaniti in jih vprašati, če jo hočejo. Kadar se kmetovalci zglase, župan naročila pregledno zapiše, jih da finančni straži, da jih pregleda, potem pa ta pregled pošlje solni zalogi, kateri je občina prideljena, da pošlje sol. Če županstvo vzame sol kar iz zaloge, pošlje naročilo naravnost tje, sicer pa glavnemu ravnateljstvu avstrijskih državnih železnic, če mu občina hoče kot podvzetniku poveriti preskrbljenje soli iz zaloge. Na poti (pri prevajanju) služi prigljudni listek, katerega napišejo v solni zalogi, kot zavarovalno pismo. Kakor hitro pride sol v občino, je to takoj treba naznaniti finančni straži, pod katere nadzorstvom se potem vrečam odvzamejo svinčeni zlivki (plombe), in sol se lahko razdeli kmetovalcem.

Vsaka občina je prideljena določeni solni zalogi, iz katere dobiva živinsko sol. Tudi je določeno, da kmetovalec naenkrat naroči, vzame in plača vso sol, kar je potrebuje celo leto. — Marsikatero teh določil bo provzročilo — vsaj v začetku — neprijetnosti, toda določila so potrebna, da se preprečijo zlorabe; poleg tega pa tudi omogočijo, da pride živinska sol po najkrajši poti iz kraja, kjer se pripravlja, v roke tistemu, ki jo potrebuje, in da se ne podraži po nepotrebnem za več, kakor za toliko, kolikor vzamejo vozni stroški. Upati je torej, da bodo občinski organi, ki so poklicani, da sodelujejo pri dobivanju živinske soli, natančno spolnovali predpise in v korist kmetijstvu v tem oziru redno poslovali.

Gorenjskim kmetom pravico ali pa — Ameriko.

Resna beseda o razmerah na gorenjskih planinah.

VI.

Ko smo završili V. članek, namenili smo se spisati še dva, a nemila usoda, ki je zadela v zadnji številki priobčeni VI. članek, preprečila nam je to namero ter nam naložila biti opreznim, da ne pišemo tudi tega

članka le za gospoda državnega pravdnika. Gorenjski kmetje, ki se prav zelo zanimajo za naše članke, naj se pa ne boje, da bo reč zaspala; nasprotno, najboljše upanje imamo, da se bo reč še le sedaj pričela razvijati. Med drugim nam je povedal odličen konservativen poslanec, da bo prav gotovo celo zadevo sprožil v sedanjem zasedanji deželnega zbora. V deželnem zboru se sme več govoriti, kakor mi smemo pisati, torej vendar le vse pride na dan, kar smo mi prisiljeni zamolčati.

Namenili smo se še pisati, kako se nagaja kmetom pri izvrševanju pašnih pravic in kako se daje prednost lovu napram kmetijstvu.

Ne bodemo več tega na drobno razpravljali, gorenjskim kmetom je to itak vse znano, hočemo jim dati nekatere nasvete, katerih naj se drže, da ne pridejo v še večjo revščino.

Prvo, s čemer najbolj nagajajo pri izvrševanju paše, je popolnoma poljubno „zaklinčanje“ gozda. Tega naj gorenjski kmetje ne dopuste, ampak odločno naj zahtevajo gospodarstvenega načrta po § 9. gozdnega zakona, ki slove: Gozdi, kateri so obremenjeni s služnostmi, ne morajo se samo vzdržati, ampak morajo se tudi primerno oskrbovati. Način in velikost gozdnega užitka v takih gozdih se določi na podlagi gospodarstvenega načrta, ki se mora sestaviti ali na zahtevo opravičencev, ali na zahtevo lastnika. Ta načrt more določiti na zahtevo prvega ali drugega tudi okrajno glavarstvo, in sicer po zaslišanju obeh strank in na podstavi osnutka, ki ga naredi ali pregledajo nepristranski strokovnjaki.

Ta § daje torej gorenjskim kmetom najboljše sredstvo v roke, da preprečijo nagajanje pri izvrševanju paše, kajti v gospodarstvenem načrtu mora biti za vsa leta uže naprej določeno, kaj se bo sekalo in kaj pogozdilo vsako leto posebej. Mi torej priporočamo, da vsi opravičenci skupno po svojih županih takoj zahtevajo, da se naredi ta načrt. Pri izbiranju strokovnjakov naj se pa ne puste od nikogar pregovoriti, da bi se vzeli uradniki obrtne družbe, ampak vzemo naj se pošteni, omikani gozdarji iz kake druge dežele, na pr. iz Tirolskega. Dokler pa takega gospodarstvenega načrta ni, naj pa vsak, ki ga zaradi tega, ker je žival prestopila zaklinčan svet, vloži priziv na deželno vlado. Kolikor je nam znano, bil je do sedaj še vsak priziv uslišan ravno zato, ker takega načrta še ni.

Drugo, kar svetujemo gorenjskim kmetom, je, da ob vsaki priliki, kadar se bo še kje kaj obravnavalo zaradi ureditve paše i. t. d., naj odločno zahtevajo spisovanje slovenskega zapisnika in ravno tako tudi le slovenske razsodbe. Kot zastopniki opravičencev naj se volijo možje, ki znajo dobro pisati in brati, da bodo poprej vsako reč sami prebrali, predno jo bodo podpisali. Nihče naj ne veruje in naj ne zaupa, česar sam ne vidi pisanega črno na belem. Kot veščaki naj se izbero možje, ki celo zadevo poznajo, ne pa kdo od dosesdanjih, ki so odločno pristranski. Kadar pride od deželne komisije razsodba, ki mora biti slovenska, precej naj jo prebere vešč mož ter jo raztolmači in če je potrebno, vloži naj se takoj priziv na ministerstvo. Rok za vložitev je le 6 tednov.

Glede lova priporočamo, da občine strogo gledajo na zakonske naredbe, katerih naj se same drže, a naj

tudi pazijo, da se jih drži vsak drug, naj bo Peter ali Pavel. Ker vam ne puste, da bi gozdne in lovske čuvaje izbirali iz svoje srede, pa tudi vi ne pripustite, da se nastavlja lovcu ter dobe orožne liste taki, ki so bili kaznovani zaradi tatinskega lova. To je nezakonito, zato vse to naznanite na merodajnih mestih.

Posestnikom planin v tržiškem okraju toplo priporočamo, da naj ne prodado svojih pašnih pravic, ker to bi bila njih gospodarska smrt. Ako pridejo brezvestni agentje iz Kranja nagovarjat vas, da prodajte, posvetite jim dobro ter jih zapodite iz vasi, kajti njih sladke besede jim ne narekuje ljubezen do kmeta, ampak šampanjec.

Končno še dostavimo: „Gorenjci spoštujte vselej in povsod zakon, a porabite tudi vse sile, da se bo zakon tudi proti vam vsikdar pravično izvajal. Bodite ponosni na svoj lepi kmetski stan, a zahtevajte tudi od vsakega, da stori to napram vam, kajti kmet ni nikomur služen, ampak pod zakonom toliko vreden, kolikor vsak drug; zato nima nihče pravice grdo ravnati z njim. Še so ljudje, ki imajo srce za kmeta-trpina, ki vam bodo po možnosti pomagali, vendar se pa ne zanašajte preveč na tujo pomoč, temveč skrbite za splošno in strokovno omiko svojo in svojih otrok ter pomagajte si pred vsem sami!“

Razne reči.

— **Slepota pri konjih.** Marsikdo je uže opazil, da med vsemi domačimi živalmi je konj najbolj podvržen očesnim boleznim ter pogostokrat oslepi. Najnavadnejši vzrok tem boleznim je pa slab, pokvarjen zrak v hlevih. Namesto zdravega, svežega zraka nahajamo čestokrat po konjskih hlevih močan, pekoč dim, ki je tem bolj sprijen in škodljiv, čim niže so hlevi in čim bolj pomanjkuje po njih svetlobe, dobrega prevetrila (ventilacije) in čistote. Konjskemu hlevu je treba narediti okna od zgoraj tako, da imajo konji proti njim obrnjene glave. Vedno pa morajo konjski hlevi biti dobro razsvetljeni, kajti konj ne ljubi temote, kakor na pr. prasiči, ki jim pripravljajo umetno temoto, ampak svetel, prijazen hlev. Lahko je odpraviti pekoči duh, ki očem toliko škoduje, ako hlev primerno prevetravaš ter skrbiš za dobra in trdna tla, ki ne srkajo v se sealnice, ampak sproti odteka moča. Treba je tudi hlev imeti čeden in čist. Polovica slepih konj si je nakopala slepoto v slabih hlevih.

— **Kravam prav zelo olajšaj otelitev,** ako jim uže tri tedne poprej daješ vsak dan po nekaj kuhanega lanenega semena. To se je izkazalo prav izvrstno. Taka krava se po otelitvi tudi laže in hitreje iztrebi.

— **Zastajanje mleka v vimenu** vsled površne molže je škodljivo, ker 1. dobimo manj mleka, 2. je zaostalo mleko najmastnejše, torej najboljše, 3. krava odneha z mlekom, ker mlečne žleze delujejo toliko bolj, kolikor bolj se dražijo in 4. povzročijo zaostalo mleko v vimenu razne bolezni.

— **Da se železo obvaruje rje,** naj se namaže s smolo, raztopljeno v masti. Vzame se v ta namen kos smole, velik kakor kurje jajce, in se tako dolgo meša v pol kile raztopljene gorke masti, da se vse prav dobro pomeša v enakomerno tekočino, s katero se potem namaže železnina. Zelezo je potem za dolgo časa obvarovano rje.

— **Umetno in naravno vino.** Vedno težje je spoznati prava naravna vina od umetno zboljšanih. Dolgo se je mislilo, da naravno vino ne sme imeti dosti proste vinske kisline. Preiskave so pa pokazale, da to ne velja. Kakor se kaže, je za preiskavanje vin najbolj zanesljiv okus. Ponarejena vina se pač dajo kemijsko določiti, nikakor pa ne popravljena, če

so se prav popravila in se niso pridejale snovi, katerih ni v naravnem vinu.

— **Da leseni koli v zemlji ne gnijejo**, naj se jame, v katere pridejo koli, napolnijo z mešanico iz 2 delov premogovega pepela in 1 dela ugašenega apna. Tudi premogov pepel ali ugašeno apno samo varuje les gnilobe. Kakor poroča, gornjeavstrijski časniki, rabijo to sredstvo v Gornji Avstriji že 30 let z najboljim vspehom.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 197. Kdaj je najboljši čas rezati žrebeta? Pri nas trdijo nekateri, da konj vzraste tem lepši in močnejši, kolikor starši je rezan, drugi so pa nasprotnega mnenja. Pri nas režejo konje navadno v tretjem letu (A. S. v K. pri Ljutomeru.)

Odgovor: Od časa rezatve je zavisna vnanja oblika konjeva. Običajno režejo konje že v prvem letu. Kdaj se konj reže, to prav močno vpliva na bodočo konjevo postavo, moč in sposobnost za delo. Večina konjerejev je za rano rezatev, in sicer zato, ker pozneje konj ohrani neprikljubeno žrebčevo postavo, premočen vrat in šibek zadnji del. Zlasti pri kmetski konjereji se priporoča zgodnja rezatev, ker je z rezanci veliko manj sitnosti in nevarnosti, nego z žrebci. Konje za kočije in ježo je na vsak način kmalu treba rezati, ker postanejo lepši, spredaj sicer šibkejši a močni v zadnjem delu. — Pri težkih uprežnih konjih, pri katerih je priljubljen težek sprednji del in močen vrat in pri katerih se sploh ne gleda veliko na lepo vnanost, je pa pozna rezatev opravljena. Seveda je vsikdar treba čakati toliko časa, da so spolovila razvita in da se rezatev sploh da izvršiti. Najboljši čas za skopljenje konj so gorki in jasni dnevi meseca februarja ali marta in jeseni meseca oktobra in novembra.

Vprašanje 198. Pri nas je govoric, da po zakonu sme biti v gozdih, koder imajo kmetje pravico pasti, k večemu šestina na novo pogozdena ali v varstvu. V gozdih obrtne družbe na Gorenjskem je v mnogih krajih toliko na novo pogozdenega, da imamo komaj polovico paše. Ali je res kaj na tem? (S. A. v S. v.)

Odgovor: Ta govoric ni utemeljena, kajti § 10. gozdnega zakona slove: „Gozdna paša se ne sme vršiti v onih delih gozda, ki so določeni za pomlajenje, v druge dele se pa sme le po toliko živine goniti, kolikor je dobi potrebno hrano. Zavarovanega gozda naj bo pri visokem gozdu najmanj šestina, pri nizkem gozdu pa najmanj petina vsega gozda. Posesniki gozda in opravičenci za pašo naj s pomočjo pastirjev in na drug primeren način zaščitijo živini vhod v zavarovane dele.“ — Iz tega morete posneti, da ima obrtna družba pravico zaklinčavati tudi po več nego šestino gozda, ker zakon pravi „najmanj šestino“. Da pa iz tega ne nastanejo nepravilike za opravičence, predpisan je gospodarstven načrt, o katerem govorimo v članku „Gorenjskim kmetom pravico ali pa — Ameriko“. Iz navedenega zakona pa morete posneti, da je tudi lastnik gozda zavezan, skrbeti za obrambo pogozdenega gozdnega dela.

Vprašanje 199. Pošljem Vam nekaj vršičkov od smrek, ki kažejo, da so bolne. Smreke se prično sušiti od spodaj na vzgor, in slednjič je le še vrh zelen. Posušilo se je do sedaj že 19 smrek. Kaka bolezen je to? (L. T. v R.)

Odgovor: Poslane vejice smo pokazali v tukajšnjem deželnem gozdnem nadzorništvu, kjer so nam rekli, da je drevje napadla neka gliva. Gliva je sama na sebi škodljiva, ker je že toliko dreves uničila, lahko pa postane tudi s tem nevarna, da se v gozdu, čegar drevje boleha, rad zaredi jako škodljivi lubadar. Priporočili so bolne vejice poslati na „k. k.

forstliche Versuchsanstalt in Mariabrunn, Post Weidlingau bei Wien“, kjer Vam bodo gotovo radi brezplačno dali potrebni svet.

Vprašanje 200. Kateri čas je najprimernejši za gnojitev travnikov? Ali se sme gnojiti precej po zadnji košnji, s čemer bi se preprečila jesenska paša, s katero se dela velika kvara, zlasti ob deževnem vremenu? (F. W. v D.)

Odgovor: Travniki se gnoje najbolje jeseni. Gnojiti se sicer sme tudi kmalu po košnji, vendar je takrat vreme še jako lepo, gnoj se razsuši in izgubi veliko na svoji vrednosti. Prezgodnje gnojenje utegne škoditi tudi rastlinam, da prično gniti in usihati, kar bi samo na sebi ne škodilo, če bi gniloba ne uničila tudi korenin. To velja seveda o gnojenju s hlevskim gnojem. Z gnojnico je pa odločno treba gnojiti le jeseni ob deževnem vremenu ali pa po zimi na sneg. Ravno to velja tudi o gnojenju s kajnitom in s Tomásovo žlindro.

Vprašanje 201. Prosim pojasnila, na katere zakone se opira delitev občinskih pašnikov in kje se dobe ti zakoni? (J. M. na P.)

Odgovor: Pri razdelitvi pašnikov je merodajen zakon z dne 26. oktobra l. 1887., o razdelitvi skupnih zemljišč in ureditvi dotičnih skupnih pravic do njih uživanja in oskrbovanja. Ta zakon je II. kos deželnega zakonika za vojvodino Kranjsko iz l. 1888. ter se dobi v Ljubljani pri Kleinu in Kovaču.

Vprašanje 202. Najemnik lova v naši občini neprenehoma strelja postolke, ker pravi, da mu pokončavajo jerebice. Pri nas so pa postolke zelo važne, ker pokončajo neznano veliko miši. Ali se smejo streljati tudi take ptice, ki so kmetijstvu koristne? (J. H. na B.)

Odgovor: Po deželnem zakonu z dne 17. junija l. 1870., ki se tiče varstva ptičev, ki so koristni poljedelstvu, spada postolka med tiste ptiče, ki se sicer smejo streljati od 1. septembra do 31. januarja, a le z dovoljenjem dotičnega posestnika, ki pa mora biti potrjeno od županstva. Prestopke tega zakona kaznuje župan z globo od 1 do 10 gld, oziroma do 20 gld. Denar pride v občinsko blagajno.

Vprašanje 203. Imam konja temnega rjavca, ki ima po glavi tako čudne bele lise, da mu je vnanost popolnoma pokvarjena. Čujem, da se dajo te lise tako pobarvati, da ostanejo dlje časa pobarvane, če tudi se zmočijo. Pri nas nobeden ne ve, kako se lise barvajo, zato prosim pouka? (Ž. L. v R.)

Odgovor: Take bele lise dajo se za precej časa dobro pobarvati, če se najprej namažejo z raztopino enega dela solitarjevokislega srebrnega oksida (peklenskega kamna, lapis infernalis) na 40—50 delih vode. Pri vranjih se vzame le 30—35 delov vode. S to raztopino namazane lise se potem oblože z gosto zmesjo iz vode in žvepljenih jeter. Obe ti reči dobite v lekarni, toda solitarjevokisli srebrni oksid le na zdravnikov recept, ker je hud strup. Mazati morate prvo tekočino s čopičem ter paziti, da je ne pride kaj na roko ali obleko, kajti na koži naredi rjavo liso, ki se dolgo pozna, na obleki pa tudi naredi liso, ki se ne da odpraviti. Žveplena jetra se toliko dlje puste na lisi, kolikor temnejša bodi lisa. Potem se vse dobro izpere ter konj postavi na sonce, kjer lisa prav kmalu potemni. Najbolje bo, če prvokrat to barvanje prepustite živinozdravniku.

Gospodarske novice.

* Današnja številka je zadnja v tem letu, prihodnja izide 15. januarja l. 1894. Še enkrat prosimo vse tiste, ki ostanejo še dalje družbeni člani, oziroma naročniki »Kmetovalčevi«, ki pa niso še plačali letnine, oziroma naročnine, naj jo izvolijo precej plačati.

Prvo številko prihodnjega letnika pošljemo brez izjeme vsem dosedanjim prejemnikom, zato pa prosimo, naj prve številke nihče ne vrne, če tudi prestane biti ud ali naročnik, ker drugo številko pošljemo brez izjeme samo tistim, ki bodo do tistega časa plačali letnino, oziroma naročnino.

* **Umrli člani.** Med letom so umrli nekateri družbeni člani, o katerih smrti smo izvedeli še le sedaj, in sicer **Neža Černič**, grajščakinja v Komendi, **Ivan Hribar**, trgovec na Lipsenji pri Cirknici in **Josip Potepan**, posestnik v Dolenjem Zemonu pri Il Bistrici. Naj počivajo v miru!

* **Deželnega glavarja gospoda Otona Detelo** je Njeg. Velič. presvitli cesar odlikoval z redom železne krone III. vrste. Čestitamo!

* **Konfiskacija.** Zadnje številko „Kmetovalca“ je državno pravdnništvo konfiskovalo zaradi članka „Gorenjskim kmetom pravico ali — Ameriko“. Izdali smo list takoj v drugi izdaji. Kakor čujemo, s tem reč še ni dognana. Dal Bog, da pride do tiskovne pravde, ker potem pride toliko reči v javnost, da bodo merodajni faktorji morali vmes poseči!

* **Današnji številki je „Vrtnar“ zadnjikrat priložen.** Po sklepu glavnega odbora kmetijske družbe v seji dne 21. t. m. „Vrtnar“ ne bo več izhajal, ampak „Kmetovalec“ bo izhajal v l. 1894. za toliko povečan ter bo redno donášal sadjarske in vrtnarske članke. S tem je vstreženo mnogokrat izraženi želji velikega števila udov; sicer so pa odpadli mnogi vzroki, vsled katerih je družba izdajala „Vrtnarja“.

* **Odlikovani odgovor** na vprašanje „V čem so kmetovalci sami krivi, da kmetijski stan peša“, kakor tudi vse dobre misli o tej reči, ki so nam došle vsled razpisa tega darila, priobčili bodemo v drugi številki prihodnjega letnika „Kmetovalčevega“. Vse gg. člane, oziroma naročnike, pozivljemo, da pravočasno ponove naročnino za l. 1894., ker drugo številko dobe izključno le oni, ki bodo plačali.

* **Konjerejski odsek** c. kr. kmetijske družbe je imel 27. t. m. pod predsedstvom gosp. načelnika Povšeta sejo, pri kateri se je obravnavalo o nakupu nekega žrebca iz zasebne reje ter se je rešilo več došlih vlog.

* **Podružnica v Mošnjah** priredi v prid svoji blagajni v nedeljo, dne 28. januarija t. l., veselico s srečkanjem, in sicer v gostilni gospoda Finžgarja na Brezjah. Vspored priobčimo prihodnjič.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 21. decembra 1893.

Posvetovanje je vodil družbeni predsednik gospod ces. svetnik Murnik, navzoči so pa bili odborniki gg: Fola-kovski, Goll, baron Lazarini, Lenarčič, Ogorelec, Povše, Witschl, dr. pl. Wurzbach in tajnik Pirc.

Odbor ukrene z l. 1894. opustiti izdavanje „Vrtnarja“ ter za toliko povečati „Kmetovalca“, ki naj ima tudi sadjarske in vrtnarske članke.

Z ozirom na ogromno narastle režijske stroške kmetijske družbe ukrene odbor prositi za povišanje redne deželne podpore, ki je uže več desetletij enaka. Isto tako odbor ukrene prositi za običajno izredno podporo za l. 1894., ki se porabi za direktno pospeševanje kmetijstva.

V kovačnici družbene podkovske šole se ukrenejo izvršiti nekatere nove naprave.

Ustanovitev podružnice v Črnem Vrhu se začasno potrdi.

Odbor ukrene vladi poročati zastran potovalnih predavanj, ki naj jih imajo okrajni živinozdravniki.

Prodaja nekaterih subvencijskih bikov se dovoli, ker se je izkazalo, da niso več rabni.

Pritožba vipavske podružnice o pomanjkanji bikov zaradi neizvrševanja dotičnega zakona se odstopi pristojni oblasti.

Na vprašanje c. kr. deželnega šolskega sveta o tem, komu naj se prisodijo stalne nagrade za vzgledne šolske vrte, ukrene odbor odgovoriti, da tega ne more vestno odgovoriti, ako se vrte ne pregledajo strokovno, in sicer po celi deželi ob enem, ter se primerjajo medsebojno.

Odbor ukrene zopet v l. 1894. poslati kranjskega mladenča v sirarski tečaj v Št. Mišel na Tirolsko.

Neka prošnja za semenj se priporoči c. kr. deželni vladi v ugodno rešitev.

Odbor vzame poročilo deželnega odbora o razdelitvi deželne podpore za planinarstvo na znanje ter je pripravljen ob priliki dati strokovnih svetov.

O predlogu vodstva kmetijske šole v Grmu, da naj se sklene zakon, ki bi predpisaval posestnikom poloviti določeno množino hroščev, odgovori odbor na vprašanje deželnega odbora, da to pač ne gre izvršiti zakonodajnim potom in da sedanji zakon, ki zapoveduje uničiti vse hrošče, popolnoma zadostuje, če bi ga le izvrševali.

Po končanem dnevnem redu podali se so vsi odborniki na Vič pregledat naprave na novo ustanovljenem vzornem dvorci, poprej pa so kot nove ude sprejeli nastopne gg.:

Petrovič Janez, posestnik v Suhem Vrhu; Grill Andrej, posestnik v Srednji Vasi; Šinkovec Jernej, posestnik in gostilničar v Idrijski Beli; Majnik Jožef, posestnik v Idrijski Beli; Plešnar Katarina, veleposestnica in gostilničarica v Črnem Vrhu; Zagoda Frančišek, posestnik v Zadlogu; Leskovec Janez, posestnik v Idrijskem Logu; Gostiša Tomaž, posestnik v Zadlogu; Rupnik Janez, posestnik v Črnem Vrhu; Mikuž Simon, posestnik v Idrijskem Logu; Hladnik Janez, posestnik v Črnem Vrhu; Vidmar Janez, trgovec v Črnem Vrhu; Majnik Andrej, posestnik v Idrijski Beli; Šemrl Jakob, posestnik v Lomeh; Rupnik Andrej, posestnik v Predgrizah; Lampe Matevž, župan in posestnik v Črnem Vrhu; Rupnik Jakob, posestnik v Črnem Vrhu; Mikuž Jakob, posestnik v Črnem Vrhu; Stroj Alojzij, kaplan v Črnem Vrhu; Volčina Frančišek, posestnik v Zadlogu; Pivk Janez, posestnik v Zadlogu; Kavčič Jožef, posestnik v Zadlogu; Gostiša Janez, posestnik v Zadlogu; Rupnik Frančišek, posestnik v Zadlogu; Lampe Janez, posestnik v Zadlogu; Raznožnik Janez, posestnik v Črnem Vrhu, Fajdiga Anton, posestnik in župan v Temenici; Razdrh Frančišek, posestnik v Temenici; Greznik Jožef, posestnik v Pungertu; Marinič Janez, mesar v Št. Vidu pri Zatičini; Strzelba Josip, grajščak na Grbinu; Levičar Ivan, vinogradnik na Cesti; Kalinšek Janez, posestnik v Spod. Berniku; Hauptman Peter, kaplan v Starem Trgu; Pelan Anton, posestnik in mesar v Starem Trgu; Avsec Matevž, mlinar in posestnik na Uševku; Počivalnik Janez, posestnik v Podbrezjah; Benčina Ivan, posestnik in trgovec v Starem Trgu; dr. Skedl Artur, profesor na vsučilišču v Črnovicah in grajščak v Škrljevem; Klobus Valentin, župnik na Slapu; Kmet Andrej, nadučitelj v Cerkljah; Novak Josip, župnik v Žalni; Lavrič Frančišek, posestnik in trgovec z lesom v Ponikvah; Lavrič Engelhilda, posestnica grajščine Zobelsberg, sedaj v Ponikvah; Trinkaus Josip, posestnik v Kalu; Mihor Davorin čebelar na Vratih; Kobi Anton, posestnik v Bregu; Mahorčič Aleksander, posestnik v Matavunu; Hervatič Anton, posestnik in gostilničar v Ricmanjih; Koch Jakob, posestnik na Vratih; Panjan Jožef, posestnik na Čudnem Selu; Novak Leopold, posestnik na Vrhpolji; Krumpstar Aleš, posestnik v Zalogu; Hudovernik Aleksander, c. kr. notar v Kostanjevici; Pogačnik Peter, učitelj in vodja v Čateži; Urbančič Anton, posestnik v Čateži; Gerdeu Josip, posestnik v Čateži; Novak Mihael, posestnik v Čatežu; Simončič Fran, posestnik v Čatežu; Sinjur Fran, posestnik v Čatežu; Vavtar Bernard, posestnik v Ča-

težu, Bregar Mihael, posestnik v Dolenji Vasi; Korelc Nikolaj, krojaški mojster v Dolenji Vasi; Kamin Ivan, posestnik v Dolenji Vasi; Kaferle Fran, posestnik v Dolenji Vasi; Kamin Josip, posestnik v Dolenji Vasi; Vidigoj Josip, posestnik v Dolenji Vasi; Kotar Josip, posestnik v Dolenji Vasi; Zotlar Ivan, posestnik sin v Dolenji Vasi; Pausar Anton, posestnik v Razborji; Planinšek Fran, posestnik v Razborji; Miklič Ivan, posestnik v Razborji; Gerdeu Anton, posestnik v Razborji; Zalet Peter, kamnosek v Razborji; Zagorjan Anton, posestnik v Zagorici; Jevnikar Frančišek, posestnik v Zagorici; Ostanek Frančišek, posestnik v Zagorici; Čerovšek Martin, posestnik v Okrogu; Kozlevčar Fran, posestnik v Okrogu; Miklič Fran, posestnik v Okrogu; Zidar Josip, posestnikov sin v Okrogu; Kamin Ivan, posestnik v Gorenji Vasi; Bedene Josip, posestnikov sin v Gorenji Vasi; Lesjak Alojzij, posestnik v Čateških Sajenicah; Kamin Ivan, posestnik v Čateških Sajenicah; Ardigal Ivan, posestnik v Čateški Gori; Krašovec Josip, posestnik v Kržišči; Zotlar Josip, posestnik v Rojah; Vavtar Fran, posestnik v Vrhu; Kaferle Josip, posestnik v Jelši; Bregar Josip, posestnik v Vrhu; Ostanek Jakob, posestnik v Mačkovcu; Zupančič Anton, čevljarški mojster v Rojah; Vrhovšek Jakob, posestnik v Dolah; Kugler Antonija, posestnica v Krškem; Stele Ivan, mlinar v Zalogu; grofinja Kamila Pače, grajščakinja v Podpeči; Maček Andrej, posestnik in trgovec v Domžalah; Krošelj Mihael v Škocijanu; Korenčan Janez, posestnik v Ljubogoini; Dolinar Gregor, posestnik na Trati; Rejec Janez, posestnik v Doleh; Filler Vaclav, kaplan v Št. Ruprtu; Jerišek Frančišek, mesar v Mokronogu; Lakmayer Frančišek, župnik v Grahovem; Vičič Ana, posestnica v Ilir. Bistrici; Dev Ivan, posestnik v Mokronogu; Majcen Anton, posestnik v Polji; Brinšek Gregor, posestnik v Hrastovici; Vidmar Janez, posestnik in trgovec v Št. Ruprtu; Korbar Jožef, posestnik v Dragi; Benkovič Jožef, kapitelski vikarij v Novem Mestu; Brulec Josip, usnjar in posestnik v Kandiji; Recelj Janez, kotlar in posestnik v Kandiji; Medved J., posestnik na Krki; Šali Frančišek, župan in posestnik v Češči Vasi; Tomič Jožef, posestnik v Loki; Vintar Frančišek v Hruševci; Drčar Anton, posestnik v Selu; Smolič Janez v Straži; Planinšek Janez v Dol. Kamencah; Murgelj Jožef v Daljnem Vrhu; Kokalj Jožef v Bršljinu; Klemenčič J. na Marofu; Turk J. v Bršljinu; Šalehar Anton v Muhaberi; Korbič Anton, župnik v Vavti Vasi; Plevanič Ivan, župnik v Soteski; Bergant Valentin, župnik v Brusnicah; Schiebel, grajščakinja v Predjami in Zalogu; Javornik Janez, posestnik na Gmajni pri Krki; Oražen Ivan, uradnik c. kr. kmet. družbe v Ljubljani; Šušar Anton, posestnik v Dolenji Vasi; Koritnik Jakob, župnik pri Fari; Šraj Anton, posestnik v Topolu; Arko Luka, posestnik v Žigmaricah; Bartol Fran, posestnik v Hosti; Gruden Matevž, posestnik v Vincah; Gregorič Andrej v Zavrtaih; Jelovšek Ivan, posestnik v Sodražici; Kovačič Bernard, posestnik v Sodražici; Knavs Karol, posestnik in župan v Gori; Levstik Josip, posestnik v Žigmaricah; Levstik Ignacij, posestnik v Sodražici; Lesar Peter, posestnik v Zapotoku; Mikulič Luka, trgovec in posestnik v Sodražici; Oberstar Andrej, posestnik v Sodražici; Pakiž Fran, posestnik v Sodražici; Pakiž Ivan, posestnik v Sodražici; Pogorelc Jakob, posestnik v Žigmaricah; Mandelje Ivan, nadučitelj v Sodražici; Prijatelj Ivan, posestnik v Škrljovici; Škulj Matija, posestnik v Žigmaricah; Tanko Andrej, posestnik v Podklanci; Verbič Miha, učitelj v Sodražici.

Naredbe glede oddaje družbenega sadnega drevja spomladi l. 1894.

- 1.) Vsaka podružnica mora naznaniti najkasneje do 15. dne januarija vsakega leta, ali zahteva za svoje ude brezplačno sadnega drevja.
- 2.) Tiste podružnice, ki to zahtevajo, morajo celo letnino oddati glavnemu odboru.

3.) Glavni odbor je dolžan, ako se družabnik o pravem času zgledi, prihraniti mu 4 drevesa, bodisi brezplačno (glej točko 1.) ali proti plačilu 25 kr. za eno drevo.

4.) Za ta 4 drevesa se je zglediti najkasneje do 15. dne februarja meseca pri glavnem odboru.

5.) Ker pa je očitno, da bode preostajalo drevja, vzprejemala se bodo do 1. marcija naročila od udov tudi na več nego na 4 drevesa. Po 1. marciju bode odbor precej naznanil vsakemu naročniku, koliko dreves mu je moči dati. Pri določevanju dreves posameznim naročnikom gledalo se bode na to, da se skrči število dreves, če bo treba, najprej pri večih naročitvah; tistim pa, ki naroče le do 20 dreves, osobito kmetovalcem, ne bode se skrčilo število dreves, če bo le mogoče izvršiti naročitve. Cena drevesu je 30 kr., izvzemši one, ki jih omenja štev. 3.

6.) Od 1. dne marcija dalje sme glavni odbor izvrševati vsa naročila, ako je še kaj drevja, in sicer po vrsti, kakor dojdejo. Cena enemu drevesu za neude je 60 kr.

7.) Vse navedene cene veljajo na mestu drevesnice, oziroma na mestu kolodvora ljubljanskega, in sicer z zavojem vred.

Opomba: Letošnjo pomlad se bode oddajalo tudi pritlično drevje, to je tako, ki je pripravno za vzgojo pritličnih piramid.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Begunjah na Gorenjskem, ki bode v nedeljo dne 7. januarija popoldne po cerkvenem opraviu v šoli.

Vspored:

- 1.) Poročilo o delovanji in računih za leto 1893.
 - 2.) Volitev predsednika in odbora za prihodnja 3 leta.
 - 3.) Poučen govor gosp. tajnika G. Pirca.
 - 4.) Dogovor zaradi zidanja družbenega shranjevališča in sušilnice.
 - 5.) Posamezni nasveti in pogovori.
- P. n. podružnični družabniki, ki žele naročiti drevja, naj se zaradi tega zgledajo pri podruž. predsedniku do konca meseca januarija.

Jos. Turk, podružnični predsednik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice na Vačah, ki bode prvo nedeljo po sv. treh kraljih, to je dne 7. januarija 1894. l., popoldne po cerkvenem opraviu v šoli.

Dnevni red:

- 1.) Poročilo o podružničnem letnem računu.
- 2.) Volitev tajnika.
- 3.) Posamezni nasveti. **M. Poč**, načelnik.

Listnica uredništva.

A. T. v P. Dobili smo od mnogih strani naslove od izdelovalcev cementnih krovnih plošč za strehe, katere vam tu naznamo: Frančišek Knez v Skolcah, pošta Mokronog; Anton Zavrl v Svibnjem pri Radečah na Dolenjskem; Jos. Murza v Spodnjem Krapji pri Ljutomeru na Štajerskem; Jos. Nicemer in Frančišek Bučar v Dednem Vrhu pri Raki; Jan. Logar na Moravški Gori, pošta Sv. Križ pri Litiji.

J. Š. v S. Na Svoje vprašanje dobite odgovor v knjižici „Zakoni in naredbe o davčnih olajšavah ter o državni podpori za vinorodne kraje, koder je trtna uš“. To knjižico dobite pri županstvu ali pa pri deželnem odboru v Ljubljani. Vsebina knjige je bila tiskana tudi v lanskem „Kmetovalci“. Zaradi podpore za nov vinograd vložite prošnjo na deželni odbor.